

Ο Πάπας Φραγκίσκος αποφεύγει την ξεκάθαρη καταδίκη της Ρωσίας, ενώ φέρεται να ηγείται μεσολαβητικής προσπάθειας για την οποία στη Δύση εκφράζονται επιφυλάξεις

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ Ν. ΤΖΟΓΟΠΟΥΛΟΥ

Πριν από λίγες μέρες ολοκληρώθηκε στη Λισαβόνα το φεστίβάλ καθολικής νεολαίας με ομιλία του Πάπα Φραγκίσκου. Παρουσία περίπου 1,5 εκατ. πιστών, ο Πάπας Φραγκίσκος μίλησε για το δικό του «όνειρο ειρήνης», δίνοντας έμφαση στον συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία. Το μήνυμά του προσέλαυσε τη διεθνή προσοχή – όχι απαραίτητα με θετικό τρόπο. Χαρακτηριστικό είναι ο τίτλος της εφημερίδας «New York Times» πως ο Ποντίφικας επέλεξε να μην ασκήσει κριτική στη Ρωσία προκαλώντας απογοήτευση στους παρευρισκόμενους Ουκρανούς. Το δημοσίευμα αυτό τον «New York Times» επαναφέρει στην επικαιρότητα μια εξαιρετικά λεπτή και δύσκολη υπόθεση, αυτή της μεσολάβησης του Βατικανού για να σταματήσει ο πόλεμος στην Ουκρανία ή τουλάχιστον να διευθετηθούν κρίσιμα ζητήματα όπως αυτό της επιστροφής στην Ουκρανία των παιδιών που έχουν μεταφερθεί βίαια στη Ρωσία.

Το υπόβαθρο
Όταν ξεκίνησε η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, το Βατικανό επεδίωξε να αναλάβει ρόλο στο πλαίσιο της εκκλησιαστικής διπλωματίας και της παραδοσιακά ισχυρής παρουσίας του στη διεθνή σκηνή. Εκτός από τις διαρκείς εκκλήσεις του Πάπα Φραγκίσκου με την ελπίδα να τελειώσουν οι εχθροπραξίες, ο Ποντίφικας επικοινωνήσε με τον ουκρανό πρόεδρο Βολοντίμρ Ζελένσκι, αλλά όχι με τον Βλαντίμρ Πούτιν με τον οποίο τελευταία φο-

Οι δύσκολες ισορροπίες του Βατικανού στο Ουκρανικό

ρά είχε μιλήσει τον Δεκέμβριο του 2021 – δηλαδή περίπου δύο μήνες πριν αρχίσει η εισβολή. Όπως σημειώνει ο Πάπας τον Απρίλιο του 2022 σε συνέντευξή του στην ιταλική εφημερίδα «Corriere della Sera», ο ίδιος θα ήταν διατεθειμένος να μεταβεί στη Μόσχα ανά πάσα στιγμή για να συναντήσει τον ρώσο πρόεδρο. Αυτό μέχρι σήμερα δεν έχει συμβεί. Στην ίδια συνέντευξη, ο Ποντίφικας είχε εμφανιστεί σκεπτικός αναφορικά με τη χρησιμότητα της αποστολής όπλων στην Ουκρανία. Η ακριβής φράση την οποία χρησιμοποίησε για να εκφράσει κάποιες επιφυλάξεις του ήταν η εξής: «Δεν μπορώ να απαντήσω, βρίσκομαι πολύ μακριά, ώστε να κρίνω αν είναι ορθό να εξοπλίζουμε τους Ουκρανούς». Μάλιστα, στάθηκε σε ένα συμβολικό περσιστατικό στο λιμάνι της Γένοβας το 2020, όταν εργάτες είχαν αρνηθεί να φορτώσουν όπλα που θα μεταφέρονταν στην Υεμένη, καθώς ελαττούμενος με τα όπλα αυτά να σκοτώνονταν παιδιά.

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει, επίσης, το γεγονός ότι ο Ποντίφικας έχει διατηρήσει εξαρχής επικοινωνία για το Ουκρανικό με τον Πατριάρχη Μόσχας και πασών των Ρωσών Κύριλλο. Ο Πατριάρχης Κύριλλος δικαιολογεί τον πόλεμο, αλλά για τον Πάπα Φραγκίσκο ο ρόλος της Εκκλησίας πρέπει να είναι διαφορετικός και να στοχεύει στην ειρήνη, «καθώς οι τρείς οφείλουν να μιλήσουν τη γλώσσα του Ιησού και όχι της πολιτικής». Το 2016 ο Πάπας Φραγκίσκος και ο Πατριάρχης Κύριλλος είχαν υπογράψει την περίφημη Διακήρυξη της Αθήνας. Ο πόλεμος όμως έχει δημιουργήσει χάσμα μεταξύ της Καθολικής Εκκλησίας και της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, το οποίο οι δύο πλευρές επιδιώκουν να καλύψουν. Πριν από περίπου πέντε εβδομάδες ο απεσταλμένος του Ποντίφικα καρδινάλιος Ματέο Τζούπι επισκέφθηκε τη Μόσχα και συνάντησε τον Πατριάρχη

Κύριλλο για να ανταλλάξουν απόψεις από κοντά.

Η μεσολάβηση

Εν μέσω ζυμώσεων για το Ουκρανικό, το Βατικανό ακολουθεί αρκετά ισορροπημένη πολιτική. Από τη μία πλευρά, ο Πάπας Φραγκίσκος καλεί τον πρόεδρο Πούτιν να σταματήσει τον πόλεμο και εκφράζει τη θλίψη του για τον πόνο που προκαλείται στους Ουκρανούς. Και, από την άλλη, ενθαρρύνει τον πρόεδρο Ζελένσκι να παραμείνει ανοιχτός «σε σοβαρές προτάσεις ειρήνευσης». Ακολούθως, ο Ποντίφικας ηγείται μιας μεσολαβητικής προσπάθειας, οι λεπτομέρειες της οποίας δεν είναι δημοσίως γνωστές. Ο ίδιος όμως έχει αναφέρει ότι η προσπάθεια αυτή βρίσκεται σε εξέλιξη. Επειδή λοιπόν οι όροι παραμένουν άγνωστοι, εκφράζονται ανησυχίες – στον αμερικανικό κύριο δημοσίο λόγο – ότι το Βατικανό εξισώνει – κατά κάποιον τρόπο – τον δράστη με το θύμα. Κείμενο του αμερικανικού περιοδικού «The Atlantic», για παράδειγμα, προσπαθεί να εξηγήσει γιατί ο Πάπας δεν συντάσσεται με τη Δύση στο Ουκρανικό. Ο Ποντίφικας έχει ήδη συναντήσει από κοντά τον

πρόεδρο Ζελένσκι στην Αγία Εδρα τον περασμένο Μάιο. Η συνομιλία τους διήρκεσε σαράντα λεπτά. Σύμφωνα με το επίσημο ανακοινωθέν, αυτή εστιάστηκε σε θέματα ανθρωπιστικής βοήθειας. Το Βατικανό, κατόπιν παράκλησης της ουκρανικής πλευράς, επιδιώκει, μεταξύ άλλων, να συμβάλει στην επιστροφή στην Ουκρανία παιδιών που έχουν μεταφερθεί βίαια στη Ρωσία κατά τη διάρκεια του πολέμου. Υπευθύνεται πως για αυτόν ακριβώς τον λόγο – δηλαδή για τη βίαιη μεταφορά παιδιών από την Ουκρανία στη Ρωσία – το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο έχει εκδώσει ένταλμα σύλληψης σε βάρος του προέδρου Πούτιν. Για το θέμα της ρύθμισης της επιστροφής των παιδιών στην Ουκρανία με μεσολάβηση του Βατικανού είναι ενήμερη η Ουάσιγκτον. Στις 18 Ιουλίου ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν υποδέχθηκε τον απεσταλμένο του Πάπα καρδινάλιο Ματέο Τζούπι στον Λευκό Οίκο.

Το εκκλησιαστικό ζήτημα

Μία άλλη παράμετρος του ρόλου του Βατικανού στο Ουκρανικό σχετίζεται με την παρακολούθηση της αναπαράθεσης μεταξύ των δύο Εκκλησιών της Ουκρανίας, συγκεκριμένα μεταξύ της Ουκρανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, η οποία συνδέεται με το Πατριαρχείο της Μόσχας, και της Αυτοκέφαλης Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ουκρανίας. Περιγράφοντας για παράδειγμα την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί εντός Ουκρανίας, ο Ευάγγελος Βενιζέλος έχει μιλήσει για «ορθόδοξη Εκκλησία κατακομβών και καταφυγίων» αλλά και για διασταύρωση της γεωπολιτικής του πολέμου «με τη γεωπολιτική της ορθοδοξίας». Προφανώς δεν απιστεί πεδίο άμεσης αρμοδιότητας του Βατικανού να βρεθεί σχετικός τρόπος συνεννόησης μεταξύ των δύο Εκκλησιών της Ουκρανίας, αλλά η Αγία Εδρα υποστηρίζει τις προσπάθειες που γίνονται. Ο Πάπας Φραγκίσκος ενθαρρύνει την πρωτοβουλία του Παγκόσμιου Συμβουλίου των Εκκλησιών προς την κατεύθυνση αυτή – με τη συμμετοχή σε μια ενδεχόμενη Σύνοδο και της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρωσίας.

Ο δρ Γιώργος Ν. Τζογόπουλος είναι Senior Fellow στο **ΕΛΙΑΜΕΠ** και στο Κέντρο Μπένγκιν Σαντάτ του Ισραήλ, λέκτορας Διεθνών Σχέσεων στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο της Νίκαιας (Cife).

Ο ρώσος πρόεδρος Βλαντίμρ Πούτιν με τον Πάπα Φραγκίσκο στο Βατικανό σε παλαιότερη συνάντησή τους

